

מאמר ג

בשילוב הנאמר ביום ג' נח

על שאלה זו אמר להם הנביא 'אמר שומר אתא בוקר' (ישעיה כא, יב), 'אתא' בוקר כתיב בארמית - 'אתא', והמכוון הוא לומר, אכן כעת אתם בגלות בבל ומדברים בלשון ארמית, אך גם בשפה הזאת - בשפתכם, תבינו שיש שומר ויש משגיח עליכם בעת הגלות החושך וההסתר, ויש בוקר שעתיד להגיע בשעת הגאולה, ומהעוצמה והחוזק של החושך תראו כמה גדול אור העתיד להגיע.

*

יש אדם שאצלו האמונה נמצאת ב'בידעם' - בעליית הגג, ורק בעת הצורך הוא מורידה ומשתמש בה, אמונה כזו אולי טובה לעת שיגרה, אבל בשעה שקורים אירועים מטלטלים באמת, אי אפשר להסתפק במה שהאדם מדבר דיבורי אמונה, אלא צריך לחיות את האמונה ולהרגיש את האמונה בכל הוייתו. ודווקא בהזדמנות כזאת, היא עת המבחן המעשי של האמונה, להתחזק ולהפנים שהרבנו של עולם הוא זה שמשגיח עליו ועושה את כל המעשים.

כתיב (תהלים לב, י) 'רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו', לפי פשוטו של מקרא, בפסוק יש שני חלקים נפרדים - לרשע יש מכאובים ולבוטח בה' סובכים אותו חסדים. ובשפת אמת (תהלים שם) מביא שמדקדקים (עי' תהלות ישראל למגיד

יש דברים שאין לנו את העוז לומר אותם, אבל אנו יכולים לספר סיפור שיבטא אותם. לפני קרוב למאה שנה - בשעת הפרעות בחברון בשנת תרפ"ט, אמר הגאון רבי שאול בראך זצ"ל - בשעה שהיה רב בקראלי - בהספדו על הקדושים שנספו הי"ד, דאיתא במדרש שהרבנו של עולם לוקח את הדם של הנרצחים על קידוש השם וצובע עמו את המלבוש שלו נכביכול שיש מלבוש כלפי מעלה], קרא הרב מקראלי בשאגה 'רבנו של עולם, עשית לך בגד חדש מהדם שלנו'.

אדם יחיד לא יכול לשאול שאלות, אבל כנסת ישראל יש לה את הזכות לשאול, כמו שהפסוק אומר (ישעיה סג, ב) 'מדוע אדום ללבושך', רבנו של עולם - למה כל כך הרבה דמים צבעו את המלבוש שלך?!

את התשובה לשאלה זו אומר לנו הנביא. איתא בירושלמי (תענית פ"א ה"א) בגלות בבל אמרו ישראל לישעיה הנביא 'רבינו ישעיה מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה' - דהיינו מה יוצא לנו מתוך הגלות הזאת, 'אמר להן הנביא המתינו לי עד שנשאל' את הרבנו של עולם, ולכאורה שאלתם אינה מובנת, הרי דבר פשוט הוא מה יוצא מהגלות - שבסוף נזכה לגאולה. אלא שאלתם היתה, אכן נכון הדבר שבסוף הגלות יזכו לגאולה, אבל החושך כל כך גדול, ואיזה תועלת יש מההסתרות האלה.

וכדכתיב (תהלים קכז, א) 'אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר', ובודאי כשהשומר הגשמי לא שמר - משכילים להבין שהקב"ה שומר ומשגיח. וההרגשה הטבעית שיש לכל אחד - שרוצים לשלוט במצב, הרבנונו של עולם רוצה את ההיפך הגמור, ועלינו לשמוע הקריאה מלעילא: אינכם שולטים, אלא עליכם ליכנע לרצון שלי, ולקבל את רצוני.

כבר ספרתי בעבר, כ"ק אאז"ל הפני מנחם זי"ע סיפר לי שבצעירותו היו לו זמנים קשים, ובתקופות הקשות היה מתחזק בלימוד ספר קהלת. בהשקפה ראשונה היו הדברים לפלא בעיני, הרי בלימוד ספר קהלת יכולים ליפול ליאוש ועצבות, ואולי למרה שחורה, כשרואים כמה הכל הבל, וגם מי שיש לו דבר מה - מה יתרון בכל עמלו, שלמה המלך מתאר בקהלת כמה האדם הוא בורג קטן וכמה הוא אפסי, ומה עידוד ושמחה יש בספר קהלת. אך כשבגרתי יותר הבנתי עומק הדבר, כי כדי שאדם יבוא לידי חיזוק ושמחה אמיתית, עליו לשנות כל מבטו והסתכלותו על האי עלמא, כל עוד שהאדם בעצמו ואנוכיותו במרכז העולם יש לו באמת בעיות לפעמים, ובפרט במצבים משבריים שאזי דואג מהעתיד להיות, קשה לו להתחזק ולבוא לידי שמחה. וספר קהלת מלמד ומורה לאדם היותו חלק קטן מכל הבריאה העצומה של הבורא ית"ש, ואין יתרון בכל מה שיעמול תחת השמש, כי העולם קיים לפניו ולאחריו, ואין זכרון לכל מעשיו, ואחרי שיבין זאת - שהוא חלק ממשהו גדול ועצום, והרבנונו של

מקוננין זי"ע (תהלים שם) שהטעם המפסיק [בתהלים טעם המפסיק אינו אתנחתא] הוא על תיבת בה', ולכאורה היה צריך להיות על תיבת לרשע. ומפרש השפת אמת שלפעמים יש מכאובים צרות והסתרות גם לבוטח בה', רבים מכאובים - לרשע ולבוטח בה', אבל אצל הבוטח בה' כל המכאובים רק מפתחים אצלו את ההרגשה שהרבנונו של עולם מסביבו, מתוך אמונה שלימה שהקב"ה מנהיג את העולם בהשגחה מדוקדקת, הוא מתבונן להתעורר מכל המאורעות ומכל המכאובים - חסד ה', כי רואה בכל מכה את השגחת ה', אצל הרשע זו היא מכה, ואצל הצדיק זה באמת מעורר חסד.

*

איתא בגמרא (שבת ה: ועוד) 'בעי רבא אגוז בכלי וכלי צף על גבי מים, בתר אגוז אזלינן והא נייח, או דילמא בתר כלי אזלינן והא לא נייח דנייד, תיקו'. לאגוז אין רגשות - וזו רק שאלה הלכתית שם בגמרא. אבל אנחנו בעצם, מה שדימינו שאנו נמצאים בכלי שמור רגוע ובטוח - ואנחנו נחים, לפי האמת אנו מטלטלים בים סוער. ומכאן ההכרה וההרגשה שאנו בים סוער - כל אחד שואל את עצמו: מה יהיה, אבל באמת זה גופא מה שהרבנונו של עולם רוצה מכל אחד ואחד, שכל אחד ירגיש שהוא לא מונח במקום שמור ורגוע, אינך שולט במצב והקורה אתך, אלא עליך להיכנע לרצונו ית"ש. הרי נוכחנו לראות אמיתות הפסוק שאפילו אם שומר גשמי שומר - בלי שמירת ה' הרי זה 'שוא',

הבטחון והרוגע הוא באמונה ברבנו של עולם. ואין זה סותר כלל, כי הם שתי דברים נפרדים. ודבר זה צריכים להסביר לבני המשפחה ולילדים, הרבנו של עולם שומר ומשגיח בכל עת ובכל מצב, והוא ית"ש ציוה אותנו גם להשתדל, כמו ההשתדלות שעושים בכל דבר וענין, לא בדברים שאסור לעשות, לא בדברים קיצוניים, אלא בדברים שמקובלים במצב הזה.

*

לפי האמת הנני מתבייש לדבר על זה, אבל אחרי שהיו כאלה ששאלו איך להרגיש כשיש פה שמחות, ומכח הנסיבות מוגבל מספר המשתתפים וכדומה. בקורונה זאת היתה שאלה במקומה, איך להתמודד עם חתונה שמתכננים ומצפים לה, ובשביל החתן והכלה זה אירוע חד פעמי בחיים, ומחמת ההגבלות נוצרו בעיות. אבל במצב הנוכחי?! יש אלפי אנשים שאיבדו את הקרובים שלהם, מאות שאיבדו את הבית שלהם, ועוד יותר גרוע אלה שהקרובים שלהם בשבי והם לא יודעים אפילו היכן הם נמצאים, מה יש לו לאדם להתלונן? האם בכלל אפשר להעזיז ולהתלונן על זה שחסר או לקחו לו משהו? צריכים להתבייש לשאול את השאלה, זאת לא שאלה בכלל, אלא יש לשמוח במה שיש. כי אין אנחנו והם, זה כלל ישראל! יש ערכות של כל אחד לכולם, וכשמכים אבר אחד בגוף - כל הגוף כואב, ולכן אין בכלל שאלה איך להתמודד עם ההגבלות, כי הראש לא צריך להיות בכלל פנוי לכזו סוג שאלה.

עולם במרכז ההוייה - והוא סך הכל שליחו של הרבנו של עולם שמאמין בו ונותן לו כל יום נשמה מחדש, ויש לו תפקיד ושליחות שעליו לקיים, אזי פחות מטריד אותו הקורות אתו, מתוך הכרה והבנה שאכן הוא בורג קטן וחלק ממערכת גדולה, והוא מנוהל ומונהג בידי הבורא ית"ש, והכל מתנהל לטובה.

יש לזכור שבכל מצב שהוא - וגם היום - 'הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל', גם אם שומרים בשר ודם שומרים כראוי וגם אם שומרים בשר ודם מעלימים עין, הרבנו של עולם לא ינום ולא יישן, הוא נמצא הוא שומר והוא משגיח. מוטל עלינו לחזק את הידיעה וההרגשה שאנחנו בעצם שלוחים שלו ית"ש, ועלינו להשתדל לעשות את השליחות כראוי, וגם אם מעלנו בתפקידנו בעבר, הוא נותן בנו אימון כל יום מחדש, ונותן לנו את הנשמה ואת החיים בכל יום ויום, והוא מנהל אותנו.

*

ואין האמונה בה' סותרת השתדלות, מה שצריכים לעשות השתדלות לפי המקובל במצבים מסוימים יש לעשות, אבל גם כשמשתדלים - בין במצב כהיום בין בפרנסה בין ברפואה בין בשידוכים ובכל דבר שהוא בעניני העולם, עלינו לזכור שהקב"ה הוא המנהיג ועושה את הכל, אלא שנגזר עלינו להשתדל, עושים את ההשתדלות אבל לא לבטוח בהם ולא לתלות התקוה בהם, אלא עושים את ההשתדלות מתוך שמחויבים לעשותה, אבל

הקללה - שעל ידי החטא נתבלבלה מחשבתו מדביקותו ברבוננו של עולם, והיה נע ונד במחשבתו עד שנגרם לו הפחדים ונידוד בארץ. ודבר זה נוגע לנו במצב היום, שיש להתדבק ברבוננו של עולם, לקיים 'בכל דרכיך דעהו' בכל מצב ובכל מאורע שהוא, 'דעהו' מלשון חיבור נדכתיב (ד, א) 'והאדם ידע', הנך מחובר להבורא ית"ש, אל תתן לחטאים שלך ולרגשות שלך לנתק אותך, אלא זכור תזכור שהנך תמיד מחובר לה, ועי"ז לא יכנסו בלבך פחדים וחרדות.

ואיתא בספה"ק (דברי שלום קוידניוב בשם הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע) על הפסוק (ד, טו) 'וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אותו כל מוצאו', שהשי"ת נתן 'אות' - כח וקדושה, 'לבלתי הכות' שלא יבלבל אותו, 'כל מוצאו' - אלעס וואס וועט איהם באטרעפין, שלא יתרגש ויתפעל מכל הקורה עמו ומכל המאורעות שעוברות עליו, שבכל מצב שהוא יוכל להתחזק בה'.

ואמרנו מכבר (בהכנסת ספר תורה לביהח"ס באשדוד לעילוי נשמת קדושי מירון - ד' לך תשפ"ב) לפרש המסורה שהביא הבעל הטורים על הפסוק (ד, יד) 'והיה כל מִצְאֵי יהרגני', 'מִצְאֵי ב' במסורת, הכא, ואידך 'כי מִצְאֵי מצא חיים' (משלי ח, לה). עי"ש שמפרש לדרכו. וי"ל שקין אמר כל מוצאי יהרגני, כי נכשל בקנאה תאוה וכבוד והרג את הבל אחיו, והיה מלא פחדים ודמיונות, כי עדיין לא זכה לקבל את התורה, וכשרצו לנקום בו נכנס בו פחד ובהלה, והיה צריך לאות מיוחדת שלא יהרגוהו [ובמדרש (ב"ר

ומבואר בשפת אמת (וישב תרס"א ד"ה בפסוק, ועי' שפתי צדיק פסח-שה"ש אות לה) שהחן של יוסף הצדיק למעלה בשמים היה כי הוא נכנע לרצון הבורא ית"ש בכל מצב שהוא, כשמכרו אותו למצרים, כששמו אותו בבית הסוהר, כשמינוהו להיות משנה למלך, תמיד הוא אמר רבוננו של עולם אתה מנהל אותי טוב בכל מאורע ומאורע הקורה עמי, גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי'.

*

ויש להיזהר בכל מצב שהוא לא לאבד את הישוב הדעת, והנה בפרשה בספה"ק עבודת ישראל מהקאזניצער מגיד זי"ע דברים הנוגעים ומתאימים להקורה כעת בארצה"ק. הרבוננו של עולם אמר לקין 'נע ונד תהיה בארץ' (ד, יב), והקשה המגיד מקאזניץ זי"ע (פסוק טו) דצריך להבין ענין הקללה, הלא הבחירה ביד האדם לבחור לו מקום לשבת ולא ינוד ממקומו נאמנם במדרש (תנחומא ט הובא ברש"י פסוק טז) אמרו כל מקום שהולך היתה הארץ מזדעזעת תחתיו, אבל פשטא דקרא צ"ב]. ומבאר שהקב"ה נסך בקרבו רוח עושים ואיזה פחד ושגעון, חוסר מנוחה ואי שקט, אשר על ידי זה לא נבחר לו מקום לשבת, רק להיות נע ונד בארץ נוכעין מה שנקרא בימינו נערווין וחרדות, בלי סיבה אמיתית הנראית לעין], ואם קין היה דבוק במחשבתו בהבורא ית"ש כראוי כמו שהיה לפני החטא, אזי בוודאי היו סרים מעליו כל הפחדים ונמתקים כל הדינים, וכמו שנאמר (משלי ג, ו) 'בכל דרכיך דעהו' - בכל הדרכים ובכל המצבים, אלא שזה גוף

להתעורר ולעשות משהו - אחרי כל המאורעות שהיו בהיקף וברוע שאינו נתפס, אבל מי שנרפה אינו מתקן את עצמו באמת בדברים הצריכים שיפור ותיקון, אלא מתחזק בטפל ואומר 'נלכה נזבחה לאלקינו' בדברים חיצוניים, לאמיר אנטוהן נאך א גארטעל און לאמיר זיך שאקלען שטערקער, לעשות דבר פלוני ואלמוני, אמנם הכל דברים טובים וחשובים, ובוודאי יותר טוב מלשקוע בחטאים, אבל זה לא הפתרון! בשעה ש'דמי אחיך צועקים' אין להסתפק ולהיות נרפים הצועקים לאמר 'נלכה נזבחה לאלקינו' - לאמיר מאכען א מצב פון נאך א התעוררות, אלא נצרך שינוי אמיתי ופנימי, בעצם המהות, במה שכל אדם פרטי צריך באמת להשתנות, לשפר ולתקן את דרכיו ומעשיו.

השם משמואל (תרפ"א) מביא מזקינו הרבי מקאצק זי"ע שאמר לבאר ההפרש שבין עצל למתון, שלכאורה לפי שטחיות הדברים בני בקתא חדא ניהו, אלא שמתון הוא העושה בישוב הדעת ועל כן אינו ממהר לעשות דבר, ועצל הוא להיפך שמתעצל להתישב בדעתו ועושה בלי התישבות הדעת [ועפ"ז מבאר השם משמואל דברי המדרש שאדה"ר היה עצל, עי"ש], נרפים הם העצלים מלהתבונן פנימה ולעשות חשבון הנפש האמיתי, ועל כן אומרים נלכה נזבחה לאלקינו, לאמיר גיין טוהן און מאכען, כי אם לא הייתם נרפים ועצלים, הייתם מתבוננים ומסתכלים פנימה, ורואים מה אתם באמת צריכים לעשות ובמה אתם באמת צריכים להשתנות.

כב, יב) מבואר שה'אות' היה כלב - שמירה מסטרא אחרא, ויש עוד דעות דהוי אות של שבת ואות של תשובה (עי' תנחומא י וב"ר כב, יג). אבל לנו בני ישראל יש אות בעצם, שייכות בעצם לרבנו של עולם, מוצאי מצא חיים, מי ששייך וקשור לתורה הק' כלל לא שייך אצלו 'והיה כל מציאי יהרגני', כי מי שמוצא את התורה - דהיינו שקשור ושייך עם התורה הק', ואוהב את התורה, הרי אין לו לפחד מהקורות ומהמאורעות, אלא בלי שיצטרך לברוח ולשים על מצחו אות - הרי הוא מוצא חיים ע"י התורה הק'.

*

אמנם יש לשים לב ש'מוצאי מצא חיים' בתורה - אין הכוונה לידיעה שיש תורה, וגם אין המכוון למי שלומד תורה, כי בוודאי צריך ללמוד תורה, ולהתייגע בתורה הק', שכן בלי לימוד ויגיעת התורה אי אפשר להיות שייך לרבנו של עולם, אבל מלבד זאת צריך לזכור שהעיקר הוא מה שאורייתא מודעת ליה חוביה.

ודבר זה שאורייתא מודעת ליה חוביה בעת צר שאנו נמצאים בו, יש ללמוד ממסורה שמביא בעל הטורים, דכתיב (ד, י) 'ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה', ובבעל הטורים 'צועקים' ב' במסורת, הכא, ואידך (שמות ה, ח) 'כי נרפים הם על כן הם צועקים' לאמר נלכה נזבחה לאלקינו. ויש לפרש ע"ד הדרוש על המצב של היום, 'דמי אחיך צועקים', כולם מבינים שצריכים

ולפוליטיקה, אלא על כל אחד לחזק אצל עצמו את ההרגשה של אמונה ובטחון בה, לסמוך רק עליו ית"ש. הכרתי לפני חמשים שנה, יהודים - שאמנם לא היו צדיקים בעלי מדרגות - אבל האמונה פשוטה שלהם היתה אמיתית ובסיסית, לא אמונה כוזבת או אמונה סינטטית, אמונה אמיתית בעומק הלב שינקו מחלב אמם, מהאידישע באבעס שאמנם לא ידעו תורה כמו היום, אבל היתה להן אמונה בסיסית ברבוננו של עולם. דבר זה חסר לנו, אנו מדמים וחושבים שאנו חכמים שמשכילים ומבינים יותר, אבל אין זה כך, כי חסרה לנו האמונה הבסיסית, לדעת ולחיות מתוך הרגשה ותחושה שיש רבוננו של עולם בכל מצב שהוא, יש ה' בקרבנו, לא אמונה מן השפה ולחוץ - אלא להפנים את האמונה ולחיות עם אמונה.

ועוד יש להתחזק ולזכור, מה דכתיב (תצא כג, טו) 'והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחרריך', איפה שיש דברים המסלקים את שכינתו ית"ש הוא לא נמצא, אין לזה שום עצה ולא יעזור לזה שום דבר, הוא לא נמצא! ולכן צריך להתרחק מהרע, לטהר את הלבבות ולטהר את הרצונות, ולהתרומם מהעולם הזה.

ובודאי שצריך אהבת ישראל ושלו. ואחרי שמתחזקים בעיקרי הדברים הנ"ל, וכל אחד מתחזק ומשפר במה שהוא יודע בפנימיותו שצריך תיקון, אזי אפשר להוסיף על זה גארטעל - עוד הידורים שונים וקבלות שונות, קבלת שבת מוקדם וכדומה, שכולם דברים מועילים

אמרן חז"ל (ברכות ז.) טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר ממאה מלקיות ומאה תוכחות, הרי כעת באו עלינו הרבה יותר ממאה מלקיות ומאה תוכחות - אלף תוכחות ואף יותר, וקשה לדעת איך להגדיר הדבר, אבל עם כל זאת, מאה מלקיות ומאה תוכחות עלולים לגרום לאדם רק לומר 'נלכה נזבחה', ורק אם יש מרדות אחת בלבו של אדם - התעוררות אמיתית בפנימיות הלב, שהרי כל אחד יודע במה הוא לא בסדר ובמה הוא צריך שינוי ותיקון, אלא שהוא מנסה למרוח את ההתעוררות בלעשות דברים אחרים, אבל עליו להתעורר עם מרדות אחת בפנימיות הלב על הדברים שכל אחד יודע נגעי נפשו במה הוא באמת צריך תיקון.

אין להתעצל מלהתבונן במחשבה כדי להכיר מה רוצים מאתנו, רוצים שנבין ונכיר שהעולם הזה הוא עולם זמני, והלואי שכולם יחיו עד מאה ועשרים שנה - אבל עדיין זה זמניות, וצריכים להתחבר לרבוננו של עולם. ובתפלה אפשר להתחבר כי תפלה היא לשון חיבור, ותפלה במצב הנוכחי היא 'תפלה לעני כי יעטוף' אמיתית, לא צריכים להיות עני בנכסים כדי להתפלל 'תפלה לעני', אלא עני נקרא מי שאין לו כלום מכוות עצמו ומבין שהרבוננו של עולם הוא זה שעוטף אותו והוא זה ששומר אותו, זה חיבור אמיתי להבורא ית"ש.

וקודם כל, צריך להתחזק באמונה, 'ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו' (הושע יד, ד), ואין לזה שום קשר לציונות

ורק אחרי החטא היצר הרע נכנס לתוך האדם עד שהאדם מרגיש שהוא בעצמו רוצה ומתאוה, ולכן לפני החטא היה צריך הלימוד זכות שנברא עפר מן האדמה.

אבל היום, רבונו של עולם, היצר הרע בוער בחוצות ורבו הנסיונות, והרבונו של עולם בעצמו אומר 'אשר הרעותי', הרה"ק הבארדיטשובער זי"ע אמר בזמנו ללמד סנגוריא: רבונו של עולם מה רצונך מבניך, אם הראשית חכמה ועונשי הגיהנם היו מוצגים בראש כל חוצות, ואת היצר הרע היו טומנים במדף תחתון בארון ספרים, לא היו חוטאים כלל. ואם הבארדיטשובער זי"ע אמר כך בדורו, מה נענה אנן אבתריה.

והסנגוריא הגדולה ביותר על כלל ישראל הוא הנאמר בתהלים (פה, ה) 'הפר כעסך עמנו', ושאל הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע את בנו רבי אברהם משה זי"ע דלכאורה הול"ל והפר כעסך 'מעמנו', ומה המכוון 'עמנו'. ופירש הרה"ק רבי אברהם משה זי"ע ע"ד משל, למלך שהיה בכעס גדול על דבר מסוים, ולא העיזו לפייסו מרוב פחד, אך אלו הקרובים אליו ידעו שכדי לפייסו ולהניח דעתו יש להביא לפניו את בנו יחידו, שמיד כשרואה אותו נחה דעתו מכל רוגז שהוא. כך אנו מבקשים מהשי"ת, והפר כעסך 'עמנו', שיתבטל הכעס והרוגז עם ועל ידי בני ישראל, שהרי אנו בנך יחידך ישראל, ואפילו אם יש כעס ותרעומת, עמנו יופר ויוסר כעסך מעל כל העולם, עמנו - מיט אונז אליין. רבונו של עולם, יש לך בהאי

וחשובים, שיש להתחזק בהם, אבל בשום פנים ואופן אי אפשר לעשות את התוספת בלי לעשות את העיקר. יעזור השי"ת שנזכה לתקן את דרכינו.

*

ראיתי לשון נפלא בספה"ק אור יצחק מהרה"ק רבי יצחק מראדווילא זי"ע על הפסוק (ו, ה-ו) 'וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וגו', וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ', שבאמת אדם הראשון אינו חייב כ"כ בדבר שחטא, כי הארץ כבר חטאה שלא הוציאה עץ שיהא טעמו כטעם הפרי כאשר צוה אותה הבורא ית"ש, ולכן כשחטא אדה"ר אינו חייב כל כך מצד שנברא מן האדמה, ובשעת הבריאה כבר היה זוהמת החטא של האדמה, ואינו פושע בדבר כל כך, וזה מה שכתוב 'וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ, וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ' - שזאת היתה נחמתו של הקב"ה שברא אותו מן הארץ וכנ"ל (וע"ע באוהב ישראל). ולפני דבה"ק הנ"ל מקדים וכותב בזה"ל 'אחיי ידידי, זאת הוא אצלי מצוה גדולה ללמד זכות בכל מקום שכתוב בתורה איזה חטא, כמו אצל אדם הראשון או משה רבינו ע"ה, או ישראל שחטאו, ואבינכם הטעם מה שהאיר לנו השי"ת, שבפסוק הנ"ל הורתה לנו התורה"ק רצון ה' ללמד זכות על בני ישראל.

כל זה נאמר כלימוד זכות על אדם הראשון [אכן נאמר לפני דור המבול, אבל כלימוד זכות על כלל בריאת אדם], שלפני החטא היצר הרע עמד מבחון כמו יועץ חיצוני,

סומכים ובטוחים ברבוננו של עולם, ומאמינים בקיום דברי הנביא (ישעיה לא, ה) 'כצפרים עפות כן יגן ה' צבקות', להם יש רחפנים וטילים, לנו בני ישראל יש 'כצפרים עפות כן יגן ה' צבקות', וה' יעזור שיקוים מה שמבקשים בתפלת ראש השנה 'כן תגן על עמך ישראל בשלומך', שיהיה שלום ורוגע בארצה"ק, ונשמע רק בשורות טובות.

יעזור השי"ת שנוכל באמת לעבוד אותך בלב טהור ובלב אמיתי, און מז'אל זיין ריכטיגע וואוילע גוטע אידען.

עלמא בנים יחידים - יהודים הרוצים להיות טוב ושעושים טוב, עושים חסדים ומשתדלים להיות טובים.

יהי רצון שיגולו רחמיך ויכבשו רחמיך את כעסך, ובטובך הגדול הסר כעסך מעמך מארצך מעירך ומנחלתך, אנא תפרוס סוכת שלום על כלל ישראל, שאף אחד לא יינזק ח"ו. ואנו מאמינים באמונה שלימה שתתקבל תפלתנו לרצון, וכמו שאומרים בסליחות (פזמון בסליחות ליום ו' לפני ר"ה) 'אלה בנצחנימו ואלה ברצחנימו הבטחות', ואנו בני ישראל

